

Achtergronddocument berekening doelgroepleerlingen 2017/'18

Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) brengt sinds 2017 het aantal doelgroepleerlingen per basisschool in beeld voor Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ), ter ondersteuning van het onderwijsachterstandenbeleid PO (inclusief SBO scholen) en ter aanvulling van de landelijke gewichtenregeling. In dit achtergronddocument wordt de berekening voor het aantal doelgroepleerlingen in schooljaar 2017/'18 toegelicht.¹ Daarnaast wordt de spreiding van de doelgroepleerlingen over de gebieden, buurtcombinaties en buurten in kaart gebracht.

1.1 Definitie basisschoolleerlingen met een potentiële onderwijsachterstand

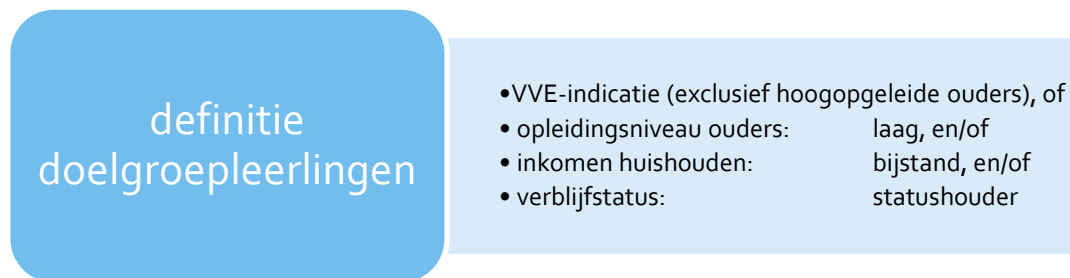
De definitie voor doelgroepleerlingen die door OIS is ontwikkeld heeft als basis een combinatie van Amsterdamse gegevens en aanvullende landelijke gegevens. Het uitgangspunt van de definitie is het Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE-) beleid. Hiermee wordt aangesloten bij het Amsterdamse beleid wat er al is voor kinderen met een potentiële achterstand. Kinderen met een risico op (taal)achterstand krijgen op het Ouder- en Kindteam een voorschoolindicatie. De indicatie wordt gebaseerd op het opleidingsniveau van ouders en de taalomgeving van het kind. Als leerlingen een VVE-indicatie hebben dan zijn ze in principe een doelgroepleerling. Van 21% van de kinderen is de VVE-indicatie echter onbekend. De definitie is daarom aangevuld met landelijke gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over het opleidingsniveau van de ouders en het inkomensniveau van het huishouden van leerlingen (deze gegevens sluiten aan bij de nieuwe gewichtenregeling van CBS). Uit de koppeling van deze gegevens is gebleken dat er een aantal leerlingen zijn die een VVE-indicatie hebben gekregen waarvan de ouders hoogopgeleid zijn. In overeenstemming met OJZ is ervoor gekozen deze kinderen niet te kenmerken als doelgroepleerling. Als leerlingen waarbij de VVE-indicatie ontbreekt ouders hebben met een laag opleidingsniveau (het hoogst behaalde diploma is op mbo1 niveau of lager) en/of ze in een huishouden wonen dat rond moet komen van de bijstand zijn ze ook als doelgroepleerling gedefinieerd. Daarnaast is er rekening gehouden met de verblijfstatus van leerlingen. Indien zij statushouder² zijn vallen zij ook onder de doelgroep.

Zo komen we in totaal op 16.044 kinderen in groep 1 t/m 6 van het basisonderwijs die een potentiële achterstand hebben, dit is 34% van alle Amsterdamse leerlingen.

¹ OJZ wil de gegevens gebruiken voor een schatting van het aantal doelgroepkinderen in groep 3 t/m 8 in schooljaar 2019/'20, daarom hebben we gekeken naar het aantal kinderen in 2017/'18 in groep 1 t/m 6.

² Statushouders zijn vluchtelingen met een verblijfsvergunning. Zij mogen in Nederland werken en een opleiding volgen.

Figuur 1 Schematische weergave definitie doelgroepleerlingen

Deze werkwijze sluit aan bij de indicator die gebruikt is voor een eerdere indeling van OIS van scholen in schoolgroepen (met meer of minder leerlingen met een mogelijke onderwijsachterstand)³. Hier is per school een sociaaleconomische-status score berekend, maar kan er niks gezegd worden over het aantal/aandeel kinderen met een mogelijke onderwijsachterstand in de stad.⁴

Het totaal aandeel doelgroepleerlingen is ten opzichte van vorig schooljaar met 1 procentpunt afgenomen, van 35% naar 34%. De oorzaak hiervan is tweeledig en is gerelateerd aan het opleidingsniveau van ouders. Ten eerste daalt het aandeel laagopgeleide ouders van leerlingen in het Amsterdamse basisonderwijs ieder jaar licht.⁵ Daarnaast is het opleidingsniveau van de ouders in de huidige berekening gebaseerd op een recenter opleidingsbestand van CBS. Hierdoor is van een groter deel van de ouders het opleidingsniveau bekend en is ook het aandeel laagopgeleide ouders gedaald.

Het aandeel doelgroepleerlingen per school wijkt in sommige gevallen veel (± 10 procentpunten) af ten opzichte van de berekening van vorig schooljaar. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Ten eerste is de definitie van doelgroepleerlingen uitgebreid door hier ook leerlingen die statushouder zijn tot te rekenen. Daarnaast is er een nieuw bestand gebruikt om het aandeel leerlingen dat in een huishouden op bijstandsniveau woont te bepalen (zie technische bijlage). Ook spelen een aantal schoolkenmerken een rol. Zo hebben een aantal scholen een zeer kleine leerlingpopulatie, waardoor een respectievelijke toe- of afname in het aantal doelgroepleerlingen een groter procentueel effect heeft dan bij andere scholen. Van een aantal andere scholen is de leerlingpopulatie sterk gestegen of gedaald waardoor het aandeel doelgroepleerlingen schommelt.

³ OIS 'Schoolgroepen op basis van onderwijsachterstanden, Technische verantwoording van indeling van Amsterdamse basisscholen 2016/17. Mei 2017.

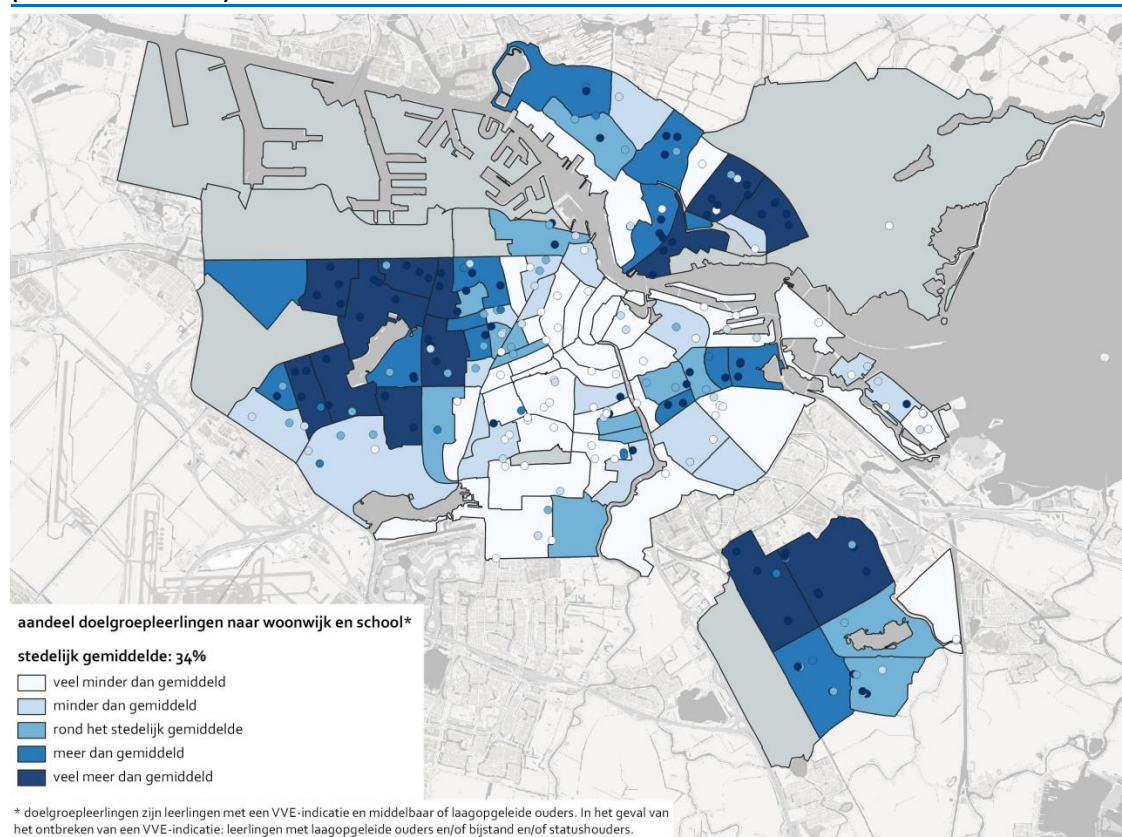
⁴ Zie bijlage 1 voor een vergelijking tussen het aandeel doelgroepleerlingen en de schoolgroepscores

⁵ Zie Monitor diversiteit in het basisonderwijs, mei 2018.

1.2 Verdeling over buurtcombinaties

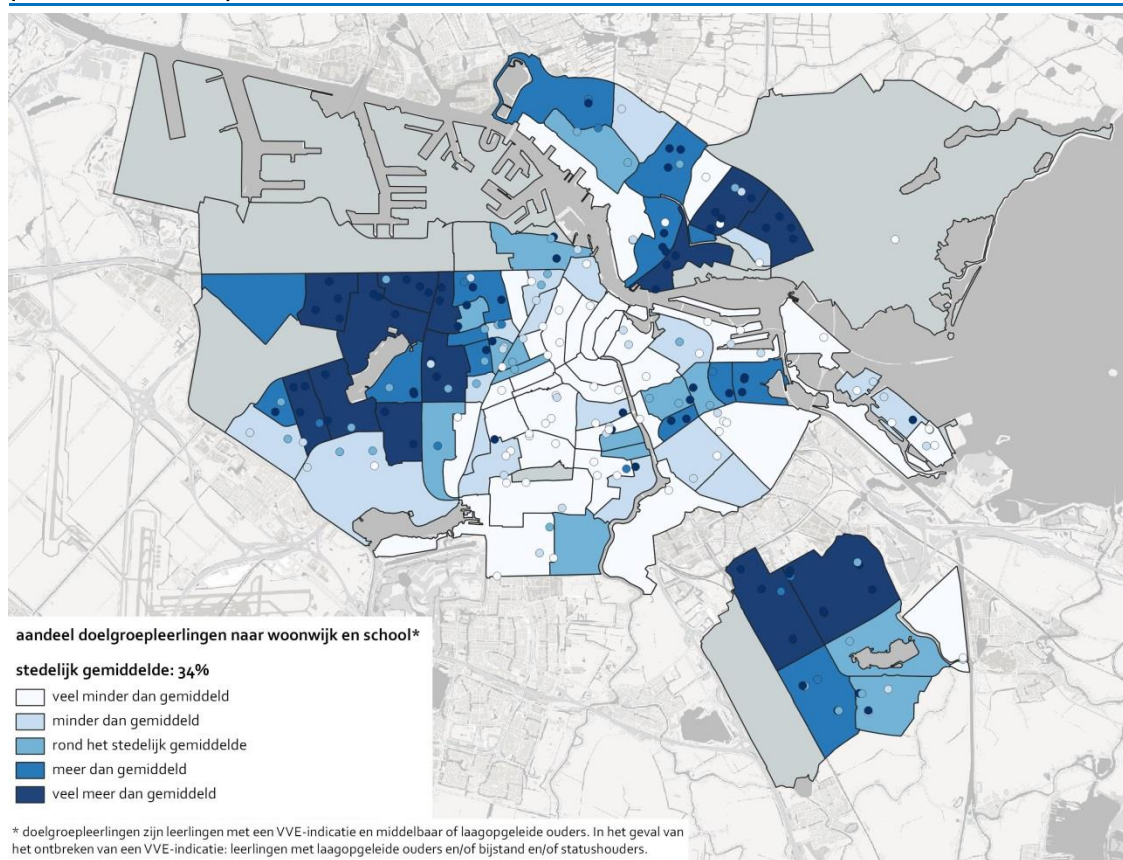
In onderstaande figuren is de spreiding van doelgroep leerlingen over de buurtcombinaties waar zij wonen en over de scholen (inclusief/exclusief speciaal onderwijs) weergegeven. In de buurtcombinaties van stadsdeel Noord, Nieuw-West en Zuidoost wonen relatief de meeste doelgroep leerlingen. Meer dan de helft van de kinderen uit deze buurtcombinaties valt onder de doelgroep, waarmee dit aandeel ver boven het stedelijk gemiddelde ligt. Scholen vormen niet altijd een even goede afspiegeling van de woonbuurten waarin zij staan. Zo gaan er bijvoorbeeld in Banne Buiksloot en Volewijck in Noord en de Indische Buurt Oost –en West in Oost relatief meer doelgroepkinderen naar de scholen die daar staan dan dat er in de buurtcombinatie wonen. Waarschijnlijk gaan veel kinderen die hier wonen en niet onder de doelgroep vallen naar scholen in andere delen van de stad.

Figuur 2 Aandeel leerlingen met een doelgroepindicatie per buurtcombinatie en basisschool (inclusief sbo scholen)

Bron: CBS/OJZ, bewerking OIS

**Figuur 3 Aandeel leerlingen met een doelgroepindicatie per buurtcombinatie en basisschool
(exclusief sbo scholen)**

Bron: CBS/OJZ, bewerking OIS

Colofon

Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)
Oktober 2018

Auteurs: Merel van der Wouden & Frederique van Spijker
Opdrachtgever: Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ)

Bijlage technische verantwoording

OIS heeft als basis het registratiebestand van leerlingen van OJZ gebruikt (Erisa, peildatum 1 oktober 2017). De registratie bevat alle Amsterdamse leerlingen die zowel binnen als buiten Amsterdam naar school gaan. Ook leerlingen die wonen in de stadsregio Amsterdam en in Amsterdam op school zitten zijn in dit bestand opgenomen. Geselecteerd zijn leerlingen, met geregistreerd Burgerservicenummer, die op 1 oktober 2017 op een Amsterdamse basisschool zaten (inclusief speciaal onderwijs). Aan dit bestand hebben we, waar deze informatie beschikbaar was, toegevoegd of een leerling een VVE-indicatie heeft gehad of niet (op basis van gegevens van OJZ).

Koppelingen CBS bestanden

Binnen de beveiligde omgeving van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hebben we gegevens van de ouders van de leerlingen gekoppeld aan het leerlingenbestand. Van 90% van de leerlingen is bekend wie de vader is en van 99% wie de moeder is. De gegevens over het opleidingsniveau van de vader en de moeder is gekoppeld op basis van het meest recente peiljaar 2015 (bestand HOOGSTEOPLTAB). Om te kunnen bepalen of leerlingen in een huishouden wonen met een inkomen op bijstandsniveau, zijn eerst de huishoudgegevens gekoppeld op peildatum 1 oktober 2017 (bestand GBAHUISHOUDENSBUS). Vervolgens is gekeken of de referentiepersoon van dit huishouden op peildatum 1 oktober 2017 een inkomen op bijstandsniveau ontving (bestand BIJSTANDPERSOONBUS). Voor 95% van de leerlingen gold dat ofwel de vader ofwel de moeder de referentiepersoon van het huishouden was. Tot slot is op basis van gemeentelijke data, die geüpload is naar de beveiligde CBS omgeving, bekeken of de leerling in Nederland verblijft als statushouder.

Veranderingen ten opzichte van berekening 2017/'18

In samenspraak met OJZ is ervoor gekozen om voor de huidige berekening gebruik te maken van recentere gegevens over het opleidingsniveau van de ouders en over het inkomensniveau van de huishoudens van de leerlingen dan voorheen. Hierdoor is het aantal ouders waarvan het opleidingsniveau bekend is toegenomen. Het aandeel laagopgeleide ouders is ten opzichte van de vorige berekening gedaald. Omdat er voor een ander inkomensbestand is gekozen, is de methode waarmee deze gegevens zijn gekoppeld veranderd. Als laatste is ervoor gekozen om dit jaar ook statushouders te definiëren als doelgroepleerling. Gezamenlijk hebben deze aanpassingen invloed gehad op het totaal aandeel doelgroepleerlingen in het Amsterdamse basis- en speciaal onderwijs.

Publicatie

We publiceren geen gegevens over individuele scholen, gebieden en buurtcombinaties met minder dan veertig leerlingen en over buurten met minder dan twintig leerlingen. Daarnaast is het vanwege regelgeving van CBS niet mogelijk om gegevens te publiceren van scholen, gebieden, buurtcombinaties en buurten met minder dan vijf doelgroepleerlingen, omdat hiermee de kans op onthulling bestaat.